

УДК 37.013.43(7)

Юлія Колісник-Гуменюк, кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри освіти дорослих факультету перепідготовки та підвищення кваліфікації НПУ імені М.П. Драгоманова, відокремлений структурний підрозділ "Львівський навчально-науковий центр професійної освіти"

ЗНАЧЕННЯ КУЛЬТУРОТВОРЧОГО АСПЕКТУ В ОСВІТІ США

У статті розглянуті особливості освіти США, яка виступає у якості домінуючого фактору процесу розвитку суспільства. Охарактеризовано особливості та проблеми культуротворчого процесу в сфері освіти США. Короткий огляд і узагальнення підходів до розроблення змісту художньо-педагогічної освіти дадуть змогу виділити оригінальні риси національних систем і спільні світові тенденції.

Ключові слова: освіта, культура, навчання, викладач, коледж, університет, творчість, креативність, педагогічно-художній профіль, США.

Літ. 14.

Юлія Колісник-Гуменюк, кандидат педагогических наук, старший преподаватель кафедры образования взрослых факультета переподготовки и повышения квалификации НПУ имени М.П. Драгоманова, обособленное структурное подразделение "Львовский учебно-научный центр профессионального образования"

ЗНАЧЕНИЕ КУЛЬТУРОТВОРЧЕСКОГО АСПЕКТА В ОБРАЗОВАНИИ США

В статье рассмотрены особенности образования США, которая выступает в качестве доминирующего фактора процесса развития общества. Охарактеризованы особенности и проблемы культуротворческого процесса в сфере образования США. Обзор и обобщение подходов к разработке содержания художественно-педагогического образования позволят выделить оригинальные черты национальных систем и общие мировые тенденции.

Ключевые слова: образование, культура, обучение, преподаватель, колледж, университет, творчество, креативность, педагогически художественный профиль, США.

Yuliya Kolisnyk-Humenyuk, Ph.D. (Pedagogy), Senior Lecturer of the Adult Education Department Faculty of Retraining and Advanced Training National Mykhaylo Drahomanov Pedagogical University, the separate subsection of the "Lviv Educational and Scientific Center of Vocational Education"

THE IMPORTANCE OF THE CULTURAL AND FORMATIVE ASPECT IN THE EDUCATION OF THE USA

The article describes the features of the education of USA, that serves as a dominant factor in the development of society. The author characterizes the features and problems of the culture-forming process in the educational sector of the USA. The author proclaims that the overview and synthesis of the approaches of the developing of the content of the artistic-pedagogical education will enable to highlight the original features of national systems and the collaborative world trends.

Keywords: an education, a culture, the training, a teacher, a college, a university, the creativity, an educational and artistic profile, the USA.

Постановка проблеми. Педагогічно-мистецька освіта стає однією з найактивніших сил у культуротворчих процесах суспільства. Вона володіє потужним пізнавальним та виховним потенціалом, пов'язаним з естетичною природою, завдяки якій досягаються потаємні процеси духовного життя людини, її внутрішнього світу. Актуальним є постійне прагнення світової спільноти до розширення, перебудови й удосконалення педагогічно-мистецької освіти, удосконалення професійної майстерності; збагачення емоційно-естетичного досвіду засобами художньо-естетичного навчання, виховання особистісно-

позитивного ставлення до духовних цінностей; формування різнобічних естетичних інтересів і потреб, становлення творчої індивідуальності кожного студента.

Мета статті полягає в огляді проблеми підготовки студентів художнього профілю у США. Набутті зарубіжного досвіду у підготовці майбутніх викладачів професійно-художніх дисциплін.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вітчизняні та зарубіжні науковці значну увагу приділяли особливостям розвитку професійної та художньої освіти в США (Д. Брунер, Р. Беланов, Б. Вульфсон, В. Гарай, Д. Грехем, В. Дикань, Л. Джексон, М. Красовицький, В. Коуплен,

Т. Кошманова, М. Лещенко, З. Малькова, М. Нагач, Е. Перотт, О. Пономарьова, К. Рибачук, Р. Роман, Л. Таланова, Д. Хербст, Б. Юсов, Н. Яковець та ін.).

Культуротворчий процес з позицій філософського аналізу розглядали: Ю. Афанасьєв, Л. Губерський, І. Зязюн, В. Леонтьєва, С. Пролеєв, М. Романенко, В. Федь та ін.

Виклад основного матеріалу дослідження. Починаючи з 1960 років і досі у США триває рух за громадянські права. Етнічні групи, культурні та лінгвістичні меншини успішно утвердили своє право на збереження сутності їхніх культур і пристосування державних освітніх установ до етнічної характерності своїх студентів. Інша проблема, яка є в освіті США – це демографія майбутніх викладачів. Етнічні та мовні меншини, що становлять швидкозростаючу пропорцію студентів, не представлені серед викладачів. Ця тенденція зростатиме протягом наступного десятиліття, що зумовлює проблему підготовки студентів – майбутніх викладачів, представників культури більшості, для навчання і виховання культурно-відмінних від них студентів.

Х. Ортега-і-Гассет впровадив термін “вертикальне вторгнення варварства”, сутність цього терміну полягає в тому, що варваризація відбувається не в результаті якихось зовнішніх причин, а проростає із надр соціуму, котрий виявився неспроможним впоратися з актуальними світоглядними проблемами [10].

Р. Гвардіні у своїх працях змальовував кризову ситуацію у сфері культури. Він зазначає: “Сьогодні сумніви та критика проростають зсередини самої культури. Ми їй більше не довіряємо. Ми не можемо, як це було в епоху Нового часу, сприймати її як наш субстанційний життєвий простір і надійний життєвий прихисток. Тим більше ми не вбачаємо в ній втілення істини нашого буття” [3].

Англійський дослідник і письменник Чарльз Персі Сноу (1905 – 1980) розглядав питання про два підходи до світогляду, світорозуміння, світовідчуття, світоспілкування людини, де йдеться про подолання розриву між технічною і гуманітарною культурою в епоху науково-технічного прогресу задля встановлення мирних відносин між країнами [6, 56]. Сноу прагнув сприяти зближенню мистецтва і науки, підкреслюючи спільність їхньої кінцевої мети — подолання загрози нової війни, покращення добробуту людей. Програмною стала його лекція “Дві культури” (“The Two Cultures”), яку Сноу прочитав 1959 р. у Кембриджі. Письменник виклав своє розуміння взаємного зв'язку науки

та мистецтва в епоху НТР. Особливістю сучасного мистецтва Сноу вважав його звернення до науково-політичної проблематики, що є потребою часу. Згідно з ідеєю Сноу, педагогічний процес можна розглядати двома способами – науково-сциентичним (науково-гносеологічний, згідно з формулюванням В. Біблера [2, 309]) та гуманітарним – як проєкції культури природничої та культури гуманітарної. Він закликав до встановлення зв'язку між двома найвищими формами людської творчості – мистецтвом і наукою. Молодь має оволодіти не лише системою наукових знань, а й цілісною національною культурою, духовністю, ознайомитись із здобутками культури та духовності інших цивілізацій та народів. Тому питання культури знайшло відображення в програмах і стандартах вищої освіти європейських країн та США.

Американська Рада зі стандартів вищої освіти (CAS) розробила документи, згідно з якими освітні програми повинні виховувати в студентів здатність мирно вирішувати міжнаціональні конфлікти. Студенти мають вчитись ефективно сприймати різні ідеї, цінності, культури. Автори стандартів закликають керівництво вищих навчальних закладів усвідомити зростаючу різноманітність суспільства, важливість виховання толерантного ставлення до подібного плюралізму на користь суспільного розвитку [4, 87]. Адже як свідчить практика, художня освіта, серйозної уваги з боку суспільства. Нетерпимість та “масова” культура стали домінувати, впливаючи негативним чином на почуття, свідомість, світогляд підростаючого покоління. Художні смаки, естетичні і моральні ідеали – це внутрішній духовний стрижень молоді, який потрібно плекати, вирощувати з раннього дитинства.

Відомий американський діяч у галузі освіти Ф. Альтбах писав, що “...без кваліфікованих, відданих справі, морально та матеріально стимульованих педагогічних кадрів не можна забезпечити високоякісну освіту” [1, 21].

У даний час система вищої освіти США різноманітна й має багатоступеневу структуру. Функціонують дворічні та чотирирічні коледжі, які підпорядковані місцевій владі, пропонують широкі послуги у нетехнічних галузях, наприклад, образотворче мистецтво. У США налічується 1158 комунальних коледжів, у яких навчається 11,6 млн. студентів [14]. Такі коледжі відіграють значну роль в адаптації прибулих емігрантів художніх професій, створюючи умови для відвідування курсів англійської мови. Їх

адміністрація частіше звертається до художніх майстерень, реставраційних, художньо-промислових підприємств, пропонуючи організувати навчання персоналу безпосередньо на самих підприємствах та установах за їх програмами.

Дворічні (комунальні) коледжі професійно-орієнтовані. Навчальні програми в дворічних коледжах аналогічні програмам перших двох років навчання в чотирирічних коледжах та університетах. Навчання в них зараховується при переведенні на третій курс університету. Після закінчення дворічного коледжу випускник отримує ступінь Associate Degree of arts, що є нижчим щаблем в американському табелі про ранги вищої освіти, а також сертифікати за професіями [13]. Студенти з цим ступенем можуть продовжити навчання у чотирирічному коледжі чи в університеті. У чотирирічному коледжі студенти отримують повну вищу освіту I ступеня – Undergraduate Study – з присвоєнням ступеня бакалавра. Після бакалаврату деякі студенти вирішують продовжити навчання в магістратурі. Приймаючи студента враховується його середній бал на бакалавраті та результати тесту GRE (вступний тест, необхідний для вступу в магістратуру). Магістратура, як правило, триває 2 роки, а щоб отримати докторський ступінь необхідно навчатись ще 3 роки. 5 – 7% випускників магістратури продовжують навчання в докторантурі. Аналіз наукової літератури показав, що підготовка викладачів професійно-художніх дисциплін у США здійснюється двома шляхами: професійним (на здобуття освітньо-кваліфікаційного рівня магістра та наукового ступеня доктора філософії) або шляхом підвищення кваліфікації чи перекваліфікації. Випускники магістерських та докторських програм автоматично стають претендентами на викладацькі посади у вищих навчальних закладах. Проте, на думку С. Кеннеді отримання рівня магістра чи ступеня доктора не означає становлення професіонала, а лише виявляє певний рівень сформованості професійної компетентності викладача [11, 74 – 76].

Серед різноманіття коледжів США особливою популярністю користується коледж Футгіл (*Foothill*), акредитований Західною Асоціацією шкіл і коледжів. *Foothill* – це ідеальне місце для підготовки за обраним арт-напрямком. За два роки навчання можна отримати всі необхідні навички, щоб почати працювати в сфері мистецтва. При бажанні, після *Foothill* можна продовжити навчання на бакалавраті, поступивши відразу на третій курс одного з американських вузів. Особливою популярністю програми коледжу

користуються в іноземних студентів, оскільки паралельно з профільними дисциплінами тут є можливість підвищити рівень академічної англійської та адаптуватися до нової системи освіти. Коледж *Foothill* складається з декількох факультетів, один з яких – факультет образотворчих мистецтв і комунікацій. Програми на базі даного факультету відмінно підходять студентам, які бажають розвиватися в сфері візуальних мистецтв. За два роки студенти досконало опановують художні навички із дисциплін, що вивчають малюнок, кераміку, живопис, ілюстрації, промисловий дизайн, фотографію та інші предмети. Набір дисциплін і спеціалізацію студент вибирає, виходячи з власних інтересів і цілей. В кінці другого навчального року у кожного студента вже є напрацьоване портфоліо, з яким можна поступати в художні академії і на відділення мистецтв провідних ВНЗ США та інших країн [9].

Інститутом мистецтв Сотбіс (Sotheby's Institute of Art), заснований власниками однойменного аукціонного будинку, готує професіоналів для світу мистецтва з 1969 року. Маючи в своєму розпорядженні кампуси в провідних культурних столицях світу – Лондоні, Нью-Йорку, Лос-Анджелесі та Гонконгу, – Інститут Сотбіс пропонує освітні програми, які поєднують в собі історію мистецтв і експертну оцінку ринку, і дає знання та навички, необхідні професіоналові на сучасному ринку світового мистецтва. Мистецтво в Сотбіс вивчається з культурної, соціальної і економічної точок зору. Інтенсивний навчальний план дає студентам унікальну можливість відвідувати музеї, галереї, аукціонні будинки, приватні колекції та встановлювати корисні зв'язки по всьому світу. Програми навчання в магістратурі вивчають: арт-бізнес, витончені і декоративно-прикладні мистецтва Північної Америки, сучасне мистецтво. На літніх курсах вивчають: введення в кураторство, мистецтво від імпресіонізму до наших днів.

Університет Південної Флориди (University of South Florida) (USF) входить до рейтингу 50 кращих ВНЗ США. Він єдиний серед університетів штату, відзначений Фондом Карнегі за досягнення в галузі викладання. В університеті навчається близько 47 000 студентів.

Серед найпопулярніших програм з бакалаврату та магістратури USF – програми з мистецтва, які зачіпають майбутнє індустрії та сучасне мистецтво. Університет щорічно випускає фахівців, які стають успішними художниками та архітекторами. Коледж складається з чотирьох шкіл: школа архітектури та комунікативного

дизайну, школа мистецтва та історії мистецтва, школа музики, школа театру і танцю. Крім того, на базі коледжу працює Інститут досліджень в мистецтві, який складається з відділень “Сучасне музейне мистецтво”, “Публічне мистецтво” та проекту “Graphic studio” – простору, де студенти експериментують з матеріалом і формами, користуються свободою творчості і працюють під керівництвом провідних художників і викладачів університету. 14 програм магістратури університету входять в сотню кращих в країні (US News and World Report, 2010) [7].

Студенти, закінчуючи навчання у коледжах, вступають в університети для здобуття вищої освіти. Державні університети зазвичай великі за розміром. Заняття в американських ВНЗ завжди практико-орієнтовані, тому навчання в університетах США несе в першу чергу експериментальний характер. У кампусах розташовані науково-дослідні центри, обладнані за останнім словом техніки. Для творчих спеціальностей передбачені театральні та художні студії, для занять спортом – сучасні спортзали і майданчики на відкритому повітрі. Університети пропонують різні наукові ступені в різноманітних наукових галузях. Для місцевих студентів оплата за навчання є досить доступною, для іноземних студентів вартість навчання вища. У приватних університетах навчання коштує дорожче, але іноземні та місцеві студенти оплачують за навчання однакові суми.

Кожен ВНЗ може запропонувати якісне навчання, але деякі університети США відомі особливо сильними кафедрами на певних факультетах. Наприклад, психологію та історію найкраще вивчати в Принстонському університеті (*Princeton University*), теологію та право – в Єльському (*Yale University*), мистецтво і дизайн – в Академії мистецтв (*Academy of Art University*). Вартість навчання залежить від обраної спеціальності, позиції університету в рейтингу і методу фінансування навчального закладу.

На сьогоднішній день *Academy of Art University* – це найбільша приватна школа мистецтва і дизайну в Сполучених Штатах. Тут навчається близько 12 000 студентів. Академія залучає професійних арт-практиків та з їх допомогою виховує нове покоління художників і дизайнерів. Найпопулярніші спеціальності: анімація, графіка і спеціальні ефекти, мода, кіно, ілюстрація і дизайн інтер'єру.

Academy of Art University розташована в центрі Сан-Франциско, заснована в 1929 році відомим художником і креативним редактором журналу “Sunset Magazine” Річардом Стівенсом. Викладачі університету – професійні художники

та дизайнери. Бакалаврат пропонує відділи: акторська майстерність, анімація і візуальні ефекти, архітектура, веб дизайн, графічний дизайн, дизайн інтер'єру та архітектура, дизайн одягу, образотворче мистецтво, ілюстрація, історія мистецтв та інші, тривалість навчання 4 роки. Магістратура передбачає тривалість навчання: 2 роки.

Художній інститут Чикаго (Art Institute of Chicago) – всесвітньо відомий коледж пов'язаний з відомим музеєм, у якому можна помилуватися мистецтвом Американської готики. **Чиказький художній інститут** – це один із найбагатших музеїв Сполучених Штатів. У 2014 році за відгуками відвідувачів TripAdvisor визнав його найкращим музеєм в світі. Тут знаходяться близько 260 000 мистецьких робіт від античності до сучасності.

Освіта коледжу різноманітна; заклад поєднує в собі навчання в студії традиційними способами, тобто вплив на моделювання фігури і роботи на ткацьких верстатах. Студенти можуть користуватися оновленим устаткуванням, наприклад, комп'ютером деревообробних маршрутизаторів. Навчальний персонал складають фахівці, які знайомі з багатопрофільною навчальною програмою інституту і є справжніми майстрами своєї справи. Дисциплінарна система інституту також дуже організована, студенти мотивовані та налаштовані вивчати не тільки профільні предмети, але й брати участь у різних майстер-класах та спеціальних курсах. Усі набуті знання впливають на їх навчання та оцінки. В атмосфері, яка вимагає напруженої роботи та пошуку інновацій, студенти навчаються щохвилини, розширюють свої знання та світогляд.

До американських вищих навчальних закладів вступають як випускники коледжів, так і випускники 12-річної повної середньої школи. Провідною формою навчання є лекції. Проте технологія навчання, яка використовується у США при лекційному викладі навчального матеріалу, відрізняється. Лекційне заняття будується на використанні дослідницьких технологій. Лектор хоча і залишається центральною фігурою навчального процесу, намагається не лише бути передавачем інформації, але й учасником навчального процесу. Дослідницька технологія потребує від викладача використання відповідних дидактичних засобів прямого і непрямого керування, а від студентів – володіння та використання різних методів пізнання. Навчальний матеріал презентується викладачем у такому вигляді, що спонукає до подальшого самостійного опрацювання. Лекції дуже часто мають форму дискусії. Студентів розподіляють

на дискусійні групи (15 – 30 осіб), які 1 – 2 рази на тиждень зустрічаються з викладачем та обговорюють викладений на лекціях навчальний матеріал. Багато матеріалу подається викладачем на самостійне опрацювання студентами, спонукаючи їх до дослідження та аргументації власного бачення проблеми. Студент у процесі навчання стає активним учасником навчального процесу [12, 37 – 39].

У кінці другого року навчання студенти обирають дисципліни для подальшого вивчення під керівництвом викладачів-консультантів. 10 – 15 % навчальних курсів за вибором викладається як факультативні, саме вони надають студентам відповіді на питання щодо їх майбутньої професійної діяльності [5, 152].

При кожному університеті існує центр або інститут, який займається правами людини та вивчає питання навчання демократії. Американці вважають, що освіта та виховання має базуватись на ідеалах демократії. Ця ідея була започаткована американським соціологом, психологом, філософом та педагогом Дж. Дьюї. У своїй праці “Свобода і культура” (1939 р.) Дж. Дьюї писав: “Школи дають головним чином готову інформацію, не розвивають критичне мислення, а ті методи, що використовуються, притупляють вроджену допитливість дітей... Поки не знайдено правильне рішення проблеми “чому і як вчити?”, освітня діяльність шкіл буде розглядатися як загроза для демократії” [8, 106].

Висновки з даного дослідження. У сучасному динамічному й нестабільному соціумі доцільним в освіті видається культуротворчий підхід та становлення суб’єкта культури, креативної особистості, здатної не лише сприймати, а й випереджати глобалізаційні виклики. Реорганізація та гармонізація освітнього процесу можлива лише за умов впровадження нової стратегії, що ґрунтується на застосуванні інноваційних та креативних технологій, які забезпечують конструктивне відтворення намічених цілей та завдань реформ.

1. Альтбах Ф. “Нація в опасности”. К вопросу о реформе образования в США // *Перспективы*. – 1987. – №. 3. – С. 13 – 26.

2. Библер В.С. От наукоучения – к логике культуры: Два философских введения в двадцать первый век / В.С. Библер. – М.: Политиздат, 1990. – 413 с.

3. Гвардини Р. Конец Нового времени / Романо Гвардини // *Вопросы философии*. – 1990. – № 4. – С. 127 – 164.

4. Джурицкий А.Н. Воспитание в России и за рубежом / А.Н. Джурицкий. – М.: Просвещение, 2004. – 105 с.

5. Марцева Л.А. Теоретичні та методичні основи професійної підготовки молодших спеціалістів радіотехнічного профілю: Дис...д-ра пед. наук: спец. 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти / Людмила Андріївна Марцева. – Вінниця, 2015. – 537 с.

6. Сноу Ч.П. Две культуры / Ч.П. Сноу. – М.: Прогресс, 1973. – 143 с.

7. Университеты. США. University of South Florida [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.studyart.ru/universities/University-of-South-Florida-74.htm> – Назва з екрану.

8. Dewey J. Freedom and Culture / J. Dewey. – N. Y.: G.B. Putnam's Sons, 1939. – 176 p.

9. Foothill+DeAnza. eBrochure. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://fhda.mktracker.com/app/standard/index.php>.

10. Gasset J.O. Y. The Revolt of the Masses / Jose Ortega Y. Gasset; translator O.Y. Gasset. – N.Y.: W.W. Norton & Company, 1957. – 190 p.

11. Kennedy C. An ESP Approach to EFL / ESL Teacher Training / C. Kennedy // *ESP Journal*. – 1983. – Vol. 2. – P. 73 – 85.

12. O'Donnell A., Reeve J., Smith J. F. Educational Psychology: Reflection for Action / A. O'Donnell, J. Reeve, J. F. Smith. – Hoboken, NJ: John Wiley and Sons, Inc., 2007. – 590 p.

13. Phillipe K.A. National Profile of Community Colleges: Trends & Statistics / Kent A. Phillipe, Leila Conzales Sullivan. – 4th edition. – Wash.: Community College Press, 2005. – 190 p.

14. Scuster J.H. Higher education in the United Sates: Historical excursions [Електронний ресурс] / Jack H. Schuster // *Revista Electronica de Investigacion Educativa*. – 2001. – Vol. 3, No. 2. – 16 p. – Режим доступу: <http://redie.uabc.mx/redie/article/download/45/85>.

Стаття надійшла до редакції 12.12.2016

“Різдво є днем сенсу й традицій, особливим днем, проведеним у теплому колі сім’ї та друзів”.

Маргарет Шетчер
прем’єр-міністр Великої Британії (1979 – 1990 роках)

